
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Зарубіна Антоніна

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-539-6-3>

ВСТУП

Готельне господарство відіграє ключову роль у структурі туристичної інфраструктури. Попри сучасні виклики, що перешкоджають розвитку туризму, попит на послуги індустрії гостинності залишається стабільно високим. Рівень розвитку готельної мережі є важливим індикатором туристичного потенціалу регіону, водночас сприяючи освоєнню рекреаційно-туристичних територій. У нинішніх умовах, коли можливість подорожей за кордон обмежена, особливої ваги набуває розвиток внутрішнього туризму та відповідної інфраструктури, адже все більше туристів обирають мандрівки країною. Дослідження спеціалізованих підприємств готельного господарства, їхньої територіальної організації та класифікації є важливим завданням, яке актуальне для вивчення суспільно-географічних аспектів і знаходиться у фокусі уваги фахівців різних галузей.

Методику організації системно-структурного аналізу суспільно-географічного дослідження готельного господарства можна розділити на такі етапи:

1. Визначення факторів, які мають вплив на розвиток, функціонування та регіональні особливості готельного господарства;
2. Визначення рівня розвитку готельної індустрії;
3. Систематизація та типізація елементів територіальної структури готельного господарства;
4. Встановлення механізму територіальної організації готельного господарства.

Підсумовуючи, варто зазначити, що на кожному з виділених етапів розвитку готельної індустрії встановлюється рівень розвитку та територіальна диференціація наявного рівня, виявляються ареали, які відрізняються своїм змістовним наповненням. Зіставлення

територіальних ознак за часовими зрізами дозволяє з'ясувати характер процесу територіальної організації готельного господарства та основні вектори його розвитку.

Організація методики суспільно-географічного дослідження готельного господарства має свої особливості:

1. Комплексний підхід, що поєднує методи економічної та соціальної географії для вивчення закономірностей територіальної організації готельного бізнесу.

2. Багатомасштабність – дослідження на глобальному, національному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

3. Поєднання кількісних та якісних методів – статистичний аналіз, картографічний, порівняльно-географічний, соціологічні опитування, експертні оцінки.

4. Використання ГІС-технологій для просторової прив'язки об'єктів готельного господарства, аналізу їх територіального розподілу.

5. Вивчення взаємозв'язків готельного бізнесу з іншими складовими економіки та соціальної сфери регіону.

6. Розробка прогнозно-аналітичних матеріалів для потреб планування розвитку території.

Головною метою є виявлення просторових закономірностей і чинників розміщення готельних закладів.

Організація проведення дослідження з заданої тематики полягає у почерговому виконанні наступних завдань для виявлення суспільно-географічних аспектів розвитку готельної індустрії: визначення територіальної організації та факторів розміщення закладів готельного господарства в різних регіонах країни; дослідження регіональних відмінностей в рівнях забезпеченості та доступності готельних послуг; аналіз просторової диференціації показників розвитку готельного бізнесу – місткості, категорійності, якості обслуговування тощо; виявлення тенденцій та закономірностей територіального розподілу потоків споживачів готельних послуг; оцінка впливу розвитку готельної індустрії на соціально-економічний стан регіонів та розбудову туристичної інфраструктури; прогнозування територіальних зрушень в розташуванні об'єктів розміщення залежно від змін попиту.

Тобто, головним є виявлення територіально-просторових особливостей функціонування та розвитку готельного бізнесу в країні чи регіоні.

1. Територіальна організація готельних господарств України

Суспільно-географічні аспекти готельного господарства України досить різноманітні. Розглянемо деякі з них:

1. Нерівномірний розподіл мережі готелів по території країни. Найбільше їх зосереджено в обласних центрах, курортних та туристичних місцевостях (Київ, Львів, Одеса), а також поблизу пунктів перетину кордону.

2. Переважання готелів високого класу (4-5 зірок) у великих містах та курортних зонах. В невеличких містечках здебільшого 2-3-зіркові готелі або міні-готелі.

3. Відсутність належної готельної інфраструктури в промислових регіонах (Донбас, Дніпропетровщина, Запоріжжя). Незважаючи на попит від бізнес-туристів.

4. Активний розвиток «зеленого» туризму та агроосель, що передбачає готельне обслуговування, в Карпатах, на Поліссі.

5. Занепад готельного господарства в зоні проведення бойових дій на Сході та окупованому Криму.

Отже, розвиток готельної індустрії тісно пов'язаний із суспільно-географічною ситуацією в країні.

Ось кілька ключових тенденцій розвитку готельної індустрії в Україні на сучасному етапі:

1. Зростання популярності бюджетних готелів. Все більше міжнародних мереж бюджетних готелів, таких як Ibis, Premier Inn, розглядають можливість виходу на український ринок. Це пов'язано із зростанням внутрішнього туризму.

2. Розвиток мережевого бізнесу. Багато незалежних готелів об'єднуються під єдиним брендом, що дозволяє оптимізувати витрати на маркетинг та підвищити лояльність клієнтів.

3. Акцент на регіональний туризм. Спостерігається зростання інтересу до розвитку туризму в регіонах України. Відповідно розглядаються проекти будівництва готелів у туристично привабливих містах.

4. Smart-технології в управлінні. Готелі активно впроваджують сучасні ІТ для автоматизації процесів, поліпшення сервісу та зниження витрат на персонал. Наприклад, системи online booking, смарт-ключі, цифрове меню тощо.

5. Екологічна відповідальність. Дедалі частіше готелі ініціюють «зелені» програми – сортування сміття, економне використання води тощо. Це стає частиною маркетингової стратегії.

Отже, основний фокус зараз на оптимізації витрат, цифровізації та задоволення попиту внутрішнього туризму.

Згідно з даними Державної служби статистики, у 2020 році в Україні налічувалося 1337 готелів та аналогічних засобів розміщення¹. Їх розподіл по території країни є нерівномірним (Рис. 1). На територіальну організацію готельного господарства впливають такі ключові чинники, як загальний рівень соціально-економічного розвитку, чисельність населення, стан туристичної інфраструктури та розвиток туристичної галузі в регіоні. Найбільша кількість готелів зосереджена в Одеській області. Серед лідерів за числом готельних закладів також місто Київ і Запорізька область. Така ситуація пояснюється наявністю у цих регіонах значної кількості популярних культурних і природних туристичних об'єктів, а також розвинутою інфраструктурою, яка сприяє розвитку туризму та залученню значних туристичних потоків.

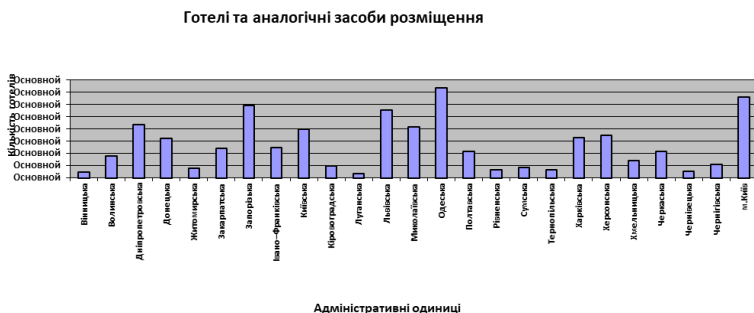

Рис. 1. Кількість готелів та аналогічних засобів розміщення (розроблено автором на основі даних з відкритих інтернет-джерел)²

Примітка: дані наведені станом на 2020 рік, без урахування тимчасово окупованих територій.

Найменша кількість готелів спостерігається в Луганській, Вінницькій та Чернівецькій областях. У Луганській області така ситуація зумовлена тим, що частина її території з 2014 року перебуває поза контролем України. Крім того, активні бойові дії на цій території суттєво стримують розвиток туристичної галузі, хоча раніше регіон вирізнявся розвинутою туристичною інфраструктурою та значними потоками туристів. Що стосується Вінницької та Чернівецької областей, то основним фактором низької кількості готелів стала пандемія COVID-19.

¹ Державна служба статистики [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

² Там само

Запровадження карантинних обмежень призвело до закриття значної частини закладів розміщення.

Аналіз змін у кількості засобів розміщення в період з 2016 по 2020 роки показує наступне (Табл. 1):

- загальна кількість готелів в Україні суттєво скоротилася;
- найбільше скорочення кількості готелів відбулося в Івано-Франківській, Закарпатській та Львівській областях, які раніше були орієнтовані на великі потоки туристів;
- водночас Запорізька та Миколаївська області продемонстрували збільшення кількості готелів.

Таблиця 1

Кількість готелів та аналогічних засобів розміщення за регіонами³

	2016	2017	2018	2019	2020
Україна	2 534	2 474	1591	1626	1337
Вінницька	60	66	22	21	10
Волинська	61	58	72	61	36
Дніпропетровська	138	120	93	106	87
Донецька	46	45	78	88	65
Житомирська	70	67	17	19	16
Закарпатська	211	208	54	59	48
Запорізька	114	131	123	133	119
Івано-Франківська	227	244	67	64	50
Київська	114	111	86	96	80
Кіровоградська	30	29	30	37	20
Луганська	23	25	9	11	7
Львівська	287	277	129	130	111
Миколаївська	74	79	102	103	83
Одеська	232	208	177	187	147
Полтавська	76	77	43	44	43
Рівненська	45	43	17	18	13
Сумська	37	35	21	21	17
Тернопільська	59	57	14	15	13
Харківська	108	116	67	73	66
Херсонська	92	57	107	88	70
Хмельницька	71	74	33	31	28

³ Державна служба статистики [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Продовження таблиці 1

Черкаська	80	78	54	55	43
Чернівецька	79	75	11	13	11
Чернігівська	35	31	25	24	22
м. Київ	165	163	140	129	132

Таким чином, в розподілі готелів по території України можна виділити наступні закономірності:

1. Найвища готелезабезпеченість в західних областях – Львівській, Івано-Франківській, Закарпатській, Чернівецькій. Це пояснюється розвиненим туризмом в Карпатах та курортних зонах.

2. Висока концентрація готелів в обласних центрах та великих містах, де зосереджений бізнес-туризм. Особливо в Києві, де знаходиться близько 40% усіх готельних місць країни.

3. Низька готелезабезпеченість східних та південних областей, за виключенням великих міст та курортних зон Одеси, Миколаєва, Херсона.

4. Найменше готелів розташовано у сільській місцевості, де відсутній туристичний попит. Виключенням є транспортні коридори та зони відпочинку на природі.

Тобто найбільша концентрація готелів спостерігається там, де є попит з боку туристів та бізнес-відвідувачів міст.

2. Особливості розвитку готельного господарства в Кіровоградській області

Стан розвитку готельного господарства як України, так і будь-якої області залежить від низки чинників. Серед них: соціально-економічні, споживчі, природні тощо. Здебільшого готельні підприємства будуються під туристичні та рекреаційні інтереси. Важливим для розвитку індустрії гостинності є розвиток туристичної галузі в області загалом.

Серед основних переваг розвитку гостинної індустрії та туризму загалом, в Кіровоградській області можна виділити наступні:

- Мальовнича природа – ліси, річки, озера, які підходять для організації глемпінгів. Особливо перспективні береги Дніпра та його приток.

- Наявність цікавих туристичних об'єктів – археологічних пам'яток скіфських часів, садибних комплексів, замків. Це дозволить організувати цікаву анімацію та екскурсійну програму.

- Сприятливий інвестиційний клімат регіону, що стимулює створення туристичної інфраструктури.

- Багаті культурні та гастрономічні традиції краю, можливість ознайомлення з побутом сільського населення.

Досить перспективним є території в межах Кіровоградщини, де доцільно розвивати глемпінг-туризму, що поєднує активний відпочинок на природі з пізнавальними програмами, проведення рекреаційно-спортивної та оздоровчої діяльності. Серед ключових проблем розвитку туристичної галузі Кіровоградської області можна виділити наступні:

- недостатня кількість відомих і привабливих туристичних місць, які могли б зацікавити відвідувачів;
- слабка промоція регіону та заходів, що проводяться в області;
- переважна орієнтація туроператорів на виїзний туризм;
- обмежена кількість туристично-рекреаційних послуг і заходів для відпочинку;
- відсутність чіткої концепції розвитку туризму, яка б охоплювала історичний, рекреаційний та культурний аспекти;
- дефіцит закладів хостельного типу та недостатня кількість готелів;
- нестача інформації про туристичні можливості регіону;
- нерозвинене залізничне сполучення та відсутність діючого цивільного аеропорту;
- слабка підприємницька активність у сфері туризму;
- відсутність маркетингової стратегії для просування туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках, а також брак фінансування цього напрямку на місцевому рівні;
- недостатня популяризація туристичного потенціалу міста Кропивницького як в Україні, так і за її межами⁴.

Незадовільний стан туристичної галузі та низький туристичний потік стали причиною значного скорочення кількості колективних засобів розміщення в області. За даними Національної туристичної організації України, у 2019 році в Кіровоградській області функціонувало 37 колективних засобів розміщення. Проте через карантинні обмеження у 2020 році кількість таких закладів скоротилася до 20. Щодо загальної кількості місць у готельних закладах, у 2019 році їх було 2377, а в 2020 році цей показник зменшився до 1223^{5,6}.

⁴ Зарубіна, А. В., Кирпенко, В. М., Коломієць, Н. А., Полтавеш, А. І., Щербатюк, Н. І. (2024). Перспективи розвитку оздоровчо-рекреаційної та спортивної діяльності в Центральнотуркранському регіоні. *Фізичне виховання та спорт*, (1), 44–54. <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2024-1-06>

⁵ Зарубіна А. В. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: суспільно-географічні аспекти : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 242 «Туризм» / наук. керівник Н. В. Маковецька. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 77 с. <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19209>

Аналіз готельної сфери області за основними показниками (Табл. 1) дозволяє виокремити певні особливості. По-перше, більшість готелів у регіоні не мають офіційної категорії, що ускладнює вибір для туристів. У той же час готелів категорії 5* в області немає, а найвищий рівень у регіоні представлений готелем «Apart.UA Кропивницький» із категорією 4*, розташованим у Кропивницькому. Серед тризіркових готелів у місті можна виділити «Gosudar» і «Reikartz Кропивницький». Водночас в області відсутні заклади розміщення, які входять до міжнародних готельних мереж. Національна мережа «Reikartz» представлена лише одним закладом – готелем «Reikartz Кропивницький» у обласному центрі. Суттєвим недоліком є повна відсутність хостелів, які могли б залучити туристів із невеликим бюджетом. Також майже немає закладів розміщення на захід від обласного центру. Розміщення готелів у Кіровоградській області є вкрай нерівномірним. Більшість із них зосереджена в обласному центрі – Кропивницькому, а також у східній частині регіону та поблизу Кременчуцького водосховища (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика основних готельних комплексів Кіровоградської області

Назва	Категорія	Місце розташування	Кількість номерів
Гостинний двір «Дворцовий»	н/д	м. Кропивницький	8
Готель «Аерополь»	н/д	м. Кропивницький	17
Готель «ApartUA Кропивницький»	****	м. Кропивницький	26
Готель «Avatar»	н/д	м. Олександрія	6
Готель «Druzhba»	н/д	м. Олександрія	28
Готель «Elisavetgrad»	н/д	м. Кропивницький	25
Готель «Garden»	н/д	м. Кропивницький	16
Готель «Gosudar»	***	м. Кропивницький	6
Готель «Korona»	н/д	м. Кропивницький	8
Готель «Maetok Country Club»	н/д	сmt. Петрово	5
Готель «Reikartz Кропивницький»	***	м. Кропивницький	63
Готель «Shengen»	н/д	м. Кропивницький	28
Готель «Solar»	н/д	м. Кропивницький	10
Готель «Дім Пишевича»	н/д	м. Олександрія	1

⁶ Зарубіна, А. В., Кирпенко, В. М., Коломієць, Н. А., Полтавець, А. І., Щербатюк, Н. І. (2024). Перспективи розвитку оздоровчо-рекреаційної та спортивної діяльності в Центральноукраїнському регіоні. *Фізичне виховання та спорт*, (1), 44–54. <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2024-1-06>

Продовження таблиці 2

Готель «Зірка»	н/д	м. Кропивницький	23
Готель «Каталонія»	н/д	м. Кропивницький	9
Готель «Лилия»	н/д	м. Знамянка	3
Готель «Марія»	н/д	м. Кропивницький	23
Готель «Міні-готель»	н/д	м. Кропивницький	12
Готель «Орлине гніздо»	н/д	с. Суботці	7
Готель «Південний»	н/д	м. Олександрія	15
Готель «Провулок Середній, 16»	н/д	м. Кропивницький	2
Готель «Сіті Бізнес Апарт»	н/д	м. Кропивницький	36
Готель «Турист»	н/д	м. Кропивницький	163
Готель «У Федора»	н/д	м. Олександрія	6
ГРК «Master»	н/д	с. Власівка	22

н/д – немає даних

Джерело: складено автором на основі даних з відкритих інтернет-джерел^{7,8,9,10}.

Аналіз інфраструктури розміщення туристів у Кіровоградській області виявляє суттєві обмеження готельного фонду. На території представлені лише три готелі з офіційною категоризацією: два трьохзіркові та один чотирьохзірковий, які сконцентровані переважно в обласному центрі – Кропивницькому та кількох інших містах. Відсутність двозіркових готелів та хостелів створює суттєвий пробіл у сегменті бюджетного розміщення.

Така обмежена готельна база може стати критичним фактором під час проведення масштабних регіональних заходів, таких як міжнародна виставка «АгроЕхро» чи фестиваль «Вересневі самоцвіти», коли зростає потреба в місцях тимчасового проживання. Для покращення ситуації доцільно розвивати готельний сектор у двох напрямках: будівництво нових об'єктів розміщення різних категорій та

⁷ Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁸ Зарубіна А. В. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: суспільно-географічні аспекти : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 242 «Туризм» / наук. керівник Н. В. Маковецька. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 77 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19209>

⁹ Зарубіна А., Сільченко Ю., Семенюк Л. Сучасні тенденції розвитку готельного господарства в Кіровоградській області. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сучасних концепцій управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах парадигми сталого розвитку». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. С. 28–33. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/items/f530dd9d-b42a-497c-ab2e-41dd76b4ed33>

¹⁰ Семенюк, Л. (2023). Розвиток туристичної галузі в Кіровоградській області: стереотипи і реальність. *Економіка та суспільство*, (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-33>

реконструкція наявних будівель, придатних для створення готелів чи хостелів. На даному етапі область займає одні з найнижчих позицій серед регіонів України за рівнем розвитку готельної інфраструктури.

Проте цей регіон має певні особливості. Наявність лише декількох великих готелів (готель «Україна», «Червона Калина», «Зоряний») у обласному центрі. В інших містах і селищах переважно міні-готелі та приватні садиби.

Востаннє роки зростає популярність агроосель та сільського зеленого туризму на території області. Адже тут присутні унікальні природні ландшафти та ставки.

Доволі розвинений напрямок історико-культурного туризму в межах міста Кропивницького. Функціонують готелі саме для цієї категорії туристів.

Є потенціал для розвитку релігійного, паломницького туризму до місцевих храмів та монастирів. Це також потребує розширення мережі готелів.

Отже, готельна індустрія Кіровоградщини потребує суттєвого розвитку для задоволення потреб туристів різних видів.

Досить позитивним прикладом розвитку готельної індустрії в межах Кіровоградської області Парк Готель «Скіфія», що розташований поблизу с. Захарівка Кіровоградської області, на мальовничому березі річки Чорний Ташлик, що належить до басейну Південного Бугу.

Гостинний комплекс Парк Готель «Скіфія» на Кіровоградщині по праву вважається перлиною серед українських парк готелів. Розташований у захищеному місці, далеко від доріг, біля озера, у неймовірно природному ландшафтному місці, який дарує своїм гостям не просто комфортабельний, а й цікавий відпочинок. На просторій території розташований розкішний комплекс басейнів з різноманітними гірками для дітей, чистий піщаний пляж, дитячий майданчик, алеї для відпочинку, декоративні насадження, фонтани та водограї – і все це на фоні унікального природного ландшафту.

На території працює ресторанний комплекс «Сазан», родзинкою якого є рибні авторські страви. Також на Вас чекає бар «Папай» на пляжі, який пропонує прохолодні напої, снеки та піцу власного приготування. До Ваших послуг парковка для автомобілів. На всій території Готелю Wi-Fi надається безкоштовно. Всі ми знаємо, що скіфи – це велика розвинена цивілізація, яка існувала на території нашої країни. Також відомо, що скіфи розташовувалися на сучасній території Кіровоградщини, де саме зараз розміщений Парк Готель «Скіфія».

Життя та звичаї скіфів описав давньогрецький історик Геродот. У V ст. н. е. він відвідав Північне Причорномор'я та познайомився

з цим кочовим народом. Під час своєї мандрівки «батько історії» записав цікавий переказ про урочище під назвою Еksamпей, що в перекладі з грецької означає «священні шляхи». За легендою, в цій місцевості був встановлений символ єднання скіфських племен – величезний бронзовий казан. Його виготовили з наконечників стріл, зібраних у населення за наказом царя кочовиків Аріанта. З того часу Еksamпей став одним із культових центрів Скіфії. Тут щороку відбувалось землеробське свято, яке супроводжувалось пишними дійствами на честь врожаю. Наразі більшість вчених вважає, що такий центр міг знаходитись у басейні річки Синюхи, або ж у межиріччі верхів'їв Тясмину та Інгульця. А отже – на Кіровоградщині, де досліджено сотні скіфських старожитностей. Саме тому історія нашого краю пов'язана зі скіфами.

Комплекс басейнів Парк-Готелю «Скіфія» побудовано у формі готельного логотипу. ОТЕЛЬ парк «Скіфія» розташований у мальовничій місцевості Кіровоградської області, оточений лісами та ставками. Його унікальність полягає у наступному:

1. Архітектура та дизайн. Будівлі комплексу виконані у скіфському стилі, з використанням натуральних матеріалів – дерева, каменю, глини. Інтер'єри прикрашені етнічними орнаментами та мотивами скіфської культури.

2. Розташування на території національного природного парку. ОТЕЛЬ оточений чудовою природою, чистим повітрям та цілющими джерелами. Тут можна скупатися у кришталевих ставках та займатися екотуризмом.

3. Скіфська кухня та традиції. У ресторанах комплексу пропонують страви за рецептами скіфів, приготовані з екологічно чистих місцевих продуктів. Також для гостей організують майстер-класи з лучного стрільництва, гончарства тощо.

4. СПА-центр із використанням скіфських методик оздоровлення – фітотерапія, ароматерапія травами степу, глиняні ванни.

Отже, поєднання старовинної скіфської культури та сучасного комфорту – ось що робить ОТЕЛЬ парк «Скіфія» унікальним.

3. Особливості використання потенціалу готельної індустрії під час повномасштабного вторгнення

Повномасштабне вторгнення в Україну з лютого 2022 року спричинило кардинальні зміни в готельному секторі країни. Численні готельні підприємства були змушені призупинити роботу через комплекс проблем: дефіцит працівників, окупацію територій, пошкодження або знищення інфраструктури, а також безпекові ризики.

Сучасний стан готельного ринку України характеризується значною регіональною диференціацією. Функціонування закладів розміщення напряму залежить від їх географічного розташування та віддаленості від зони бойових дій. Найсприятливіша ситуація спостерігається в західних областях України – Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській та Закарпатській. За словами Ірини Сідлецької, яка очолює компанію Vertex Hotel Group та Українську Асоціацію Готелів та Курортів (UHRA), готельні підприємства в цих регіонах функціонують повноцінно та не мають підстав для припинення діяльності. Натомість у районах, наближених до зони активних бойових дій, готельні заклади повністю припинили свою роботу з надання послуг розміщення. Окремо варто поглянути на роботу готелів міжнародних брендів. Такі заклади розміщення, розташовані у великих містах, переважно переривали свою роботу. «Це пояснюється політикою безпеки й іноземним менеджментом. Крім того, їхня аудиторія – іноземні туристи, які зараз не приїжджають в Україну», – вважає Ірина Сідлецька. Міжнародні готелі, такі як Hilton Kyiv, InterContinental Kyiv, Radisson Blu Hotel, Fairmont Grand Hotel Kyiv, Mercure Kyiv Congress та Holiday Inn Kyiv відновили роботу в столиці.

Артур Лупашко, засновник Ribas Hotels Group (в управлінні 26 українських об'єктів) стверджує, що на сьогодні в Україні працює не більше 20% готелів. На жаль, деякі з них були пошкоджені внаслідок бойових дій. Повної інформації про те, скільки таких готелів в Україні немає. На даний момент відомо про руйнування 28 готелів в Ірпені (Київська область), що майже місяць перебував під окупацією. Це дані проекту RebuildUA. Постраждали об'єкти у Харківській, Миколаївській, Чернігівській, Київській, Одеській областях, а також у Маріуполі – за підрахунками UHRA, це приблизно 15 закладів. Серед них є об'єкти які в управлінні Ribas Hotels Group. Наприклад, зруйнований глемпінг Mandra Shato Trubetskogo під Новою Каховкою (Херсонська область), а готель Play Hotel залишається в тимчасово окупованому Херсоні. Від удару від касетних снарядів постраждав об'єкт мережі Reikartz у Миколаєві. «Окрім того, значна частина закладів не може працювати з технічних причин, зокрема через поломки на лініях електропередач, газу та води» – за словами Ірини Сідлецької¹¹.

Значні зміни відбулись і у завантаженні готелів. Власники готелів відзначають підвищений попит на житло у перші два місяці повномасштабного вторгнення. Насамперед це стосувалося об'єктів у західному регіоні. «Значний потік людей, які рятувалися від війни зі східних,

¹¹ Зарубіна, А., Сіра, Е., Демчук, Л. (2022). Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (41). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>

центральных і південних регіонів концентрувався на заході України», – каже Тарас Кузик, генеральний менеджер готелю BANKHOTEL. Наприклад, з кінця лютого до квітня і BANKHOTEL, і Yaremche Club Hotel були завантажені на 100%. Впоратися із такою завантаженістю – це, як каже Тарас Кузик, було найважчим у перший місяць повномасштабного вторгнення. Деякі розкішні готелі в інших містах також мали дуже високий попит у цей період. «Сплеск також спостерігався в інших містах, де відбувались події, які вимагали висвітлення в медійному просторі», – додають у Premier.

В результаті, за перші чотири місяці 2022 року туристичний збір в деяких областях значно виріс. Найбільший приріст порівняно з аналогічним періодом 2021 року зафіксовано у Львівській області – 268%. Друге місце посіла Закарпатська область, а третє – місто Київ, де сума туристичного збору збільшилась на 144% і 98% відповідно. Хмельницька область показала зростання на 65%, а Івано-Франківська область внесла до бюджету на 48% більше, ніж минулого року.

Загалом, підсумовуючи операторські дані, рівні навантаження по містах у червні були такими: Львів, Івано-Франківськ – 30-50%, Київ – 15-25%, Одеса – 10-25%. Експерти прогнозують, що низька заповнюваність готелів збережеться до кінця 2022 року¹².

Наразі змінилась структура гостей та цілі відвідування. Так, відсутні гості, які мають туристичну мету поїздки, а також гості, які зупиняються в готелі в межах корпоративних поїздок.

Із початком повномасштабної війни в українських готелях у структурі гостей переважали дві категорії. Насамперед переселенці, які тимчасово мешкали у закладах розміщення, а потім повернулись додому або знайшли постійне житло у новому місті чи навіть виїхали за кордон. Спостерігався також попит від компаній і дипломатичних установ, які релокували свої команди в безпечніші місця. Наприклад, у міських готелях Ribas Hotels Group в Одесі внутрішньо переміщені особи в перші місяці війни складали близько 70% гостей, нині їх відсоток порівняно невеликий – 10%. Це переважно мешканці Херсону та Миколаєва. Полтавський Premier Hotel Palazzo в березні майже на 70% був заповнений біженцями з Харкова. Premier Hotel Dnister у Львові в березні та квітні виділив значну кількість номерів для безкоштовного розміщення біженців, а також облаштував один із конференц-залів під безкоштовний хостел.

До другої категорії гостей належать представники преси, дипломатичного корпусу та міжнародних волонтерських організацій.

¹² Зарубіна, А., Сіра, Е., Демчук, Л. (2022). Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (41). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>

Наприклад, на сьогодні, таких гостей досить багато у львівському Premier Hotel Dnister. Особливо оператори виділяють представників ЗМІ: на початку воєнних дій в деяких готелях, наприклад, одеському Bristol та київському Premier Palace Hotel, була така кількість таких гостей, що готелі ставали своєрідними хабами для міжнародних журналістів¹³.

4. Головні проблеми та перспективи розвитку готельного господарства в Україні

Готельний бізнес вважають одним з перспективних видів діяльності в Україні. Станом на 2020 р. в нашій країні функціонують близько 1500 готелів та інших місць для тимчасового проживання (санаторії, готелі, хостели, пансіонати). Таку велику кількість установ даної сфери можна пояснити приростом туристів в Україну: за період з 2006 року по 2014 рік (Рис. 2).

Річний приріст у цей період становив 10-17%, але після 2014 року приріст туристів різко знижувався. Ця ситуація пов'язана з анексією території Автономної Республіки Крим та нестабільною політичною ситуацією. Такі події не лише налякали туристів, а й стали причиною закриття низки готельних підприємств, що значно відобразилось на всьому українському готельному бізнесі¹⁴.

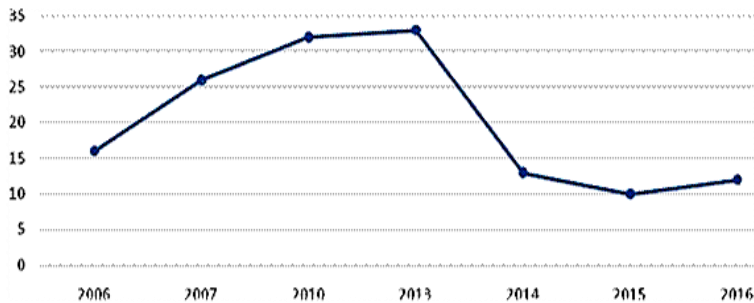

Рис. 2. Динаміка туристичного потоку України 2006–2016 рр.¹⁵

¹³ Зарубіна, А., Сіра, Е., Демчук, Л. (2022). Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (41). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>

¹⁴ Там само.

¹⁵ Зарубіна А. В. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: суспільно-географічні аспекти : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 242 «Туризм» / наук. керівник Н. В. Маковецька. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 77 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19209>

Крім вищезгаданої ситуації, український готельний бізнес має й інші недоліки та проблеми, які заважають йому повною мірою та всебічно використати потенціал готельного господарства країни. Основними з них можна назвати наступні:

1) якість обслуговування та рівень обслуговування клієнтів у багатьох готельних закладах недостатні. Українські готелі коштують у 2-3 рази дорожче, ніж аналогічні готелі у європейських країнах. Це пов'язано із слабким державним регулюванням цієї сфери та низьким рівнем диференціації готельних послуг (слаборозвинена мережа хостелів, кемпінгів, пансіонатів та ін.);

2) нерівні конкурентні умови на ринку готельних послуг, утворені через диференційовану систему податків для різних суб'єктів готельного бізнесу;

3) низький рівень інвестиційної активності у галузі. Це пов'язано з несприятливим бізнес-середовищем в Україні та недостатньою віддачею капіталу у готельному бізнесі;

4) Недостатнє використання туристичного потенціалу України, яка має великі природно-ресурсні можливості для розвитку туристичного та готельного бізнесу;

5) недостатнє оновлення основних засобів. Багато готельних закладів в Україні було збудовано у 70-х та 80-х роках ХХ століття і ці заклади практично не оновлювалися. В результаті цього вони мають великі проблеми не тільки з комфортом для клієнтів, а також деякі з них є небезпечними, або аварійними¹⁶;

6) недостатня кількість готелів через значні бар'єри входження на ринок готельних послуг України. В Україні не вистачає близько 70 4-х та 5-ти зіркових готелів (7000 номерів) та орієнтовно 400000 номерів у готелях нижчої категорії¹⁷. Показник забезпеченості готелями (кількість готельних місць на 1000 осіб) в Україні низький (при нормі 10 місць на 1000 осіб в Україні є лише 3,74 готельних місця (Рис. 3). Проте в порівнянні попередніми роками, показник незначно збільшився, навіть враховуючи загальне зменшення кількості готелів. В більшості областей ситуація з готелезабезпеченістю гірша, ніж середній показник по Україні (3,74). Наприклад, дана проблема дуже гостро виражена в м. Кропивницькому. Під час відвідування «АgroЕхро», Кропфесту, «Вересневих самоцвітів» туристи обирають

¹⁶ Зарубіна А. В. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: суспільно-географічні аспекти : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 242 «Туризм» / наук. керівник Н. В. Маковецька. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 77 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19209>

¹⁷ Там само.

переважно аренду квартир через доступність цін, комфортність умов, а також наявність вибору.

Показник забезпеченості готелями вираховується за формулою:

$$КГЗ = \frac{\text{Кількість місць в готелях} \times 1000}{\text{Кількість населення}}$$

Найбільші показники, вище 7 місць на 1000 осіб мають Херсонська (12,34), Миколаївська (10,22) та Запорізька (9,7) області. Ці цифри є близькими або вищими за норму (нормою вважають, коли коефіцієнт готелезабезпеченості дорівнює 10). Найгірша ситуація в Луганській, Рівненській та Вінницькій областях, де показник менше за 1.

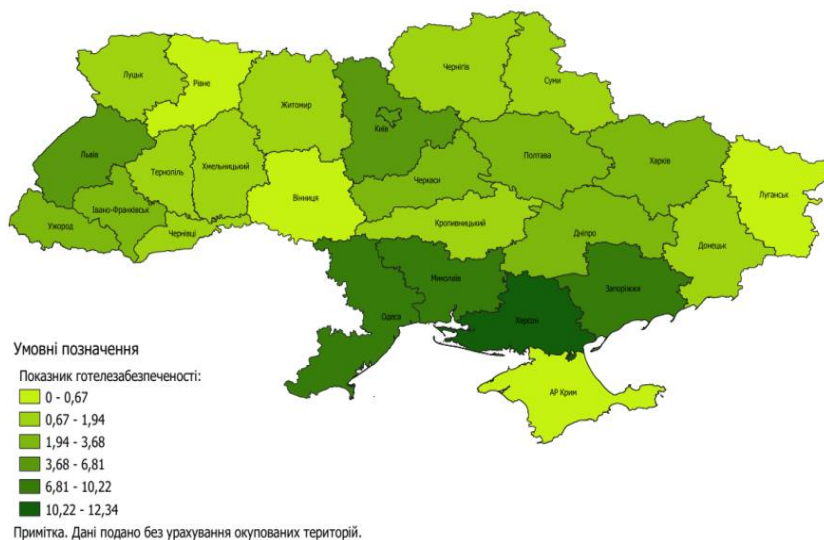

Рис. 3. Готелезабезпеченість областей України (станом на 2020 р.)

Розроблено автором на основі даних з відкритих інтернет-джерел¹⁸

7) Відсутність достатньо розвинених та офіційно зареєстрованих мереж альтернативних закладів розміщення економ-класу (хостелів, міні-готелів, апартаментів). Невеликі готелі, апартаменти та хостели зі значно нижчою вартістю проживання можуть частково задовольнити

¹⁸ Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

попит на житло. Однак мережа хостелів в Україні недостатньо розвинена. Наразі неможливо підрахувати їх точну кількість в Україні. Тому що немає законів, які регулювали їхню діяльність¹⁹.

Таблиця 3

Показник готелезабезпеченості в Україні

	Розрахунки	Показник
Україна	$\frac{155029 \times 1000}{41418717}$	3,74
Вінницька область	$\frac{1017 \times 1000}{1522038}$	0,67
Волинська область	$\frac{1987 \times 1000}{1024669}$	1,94
Дніпропетровська область	$\frac{8047 \times 1000}{3138726}$	2,56
Донецька область	$\frac{7396 \times 1000}{4087395}$	1,8
Житомирська область	$\frac{1193 \times 1000}{1196264}$	0,99
Закарпатська область	$\frac{3905 \times 1000}{1247296}$	3,1
Запорізька область	$\frac{16169 \times 1000}{1665726}$	9,7
Івано-Франківська область	$\frac{5002 \times 1000}{1358383}$	3,68
Київська область	$\frac{9910 \times 1000}{1782751}$	5,58
Кіровоградська область	$\frac{1223 \times 1000}{913713}$	1,34
Луганська область	$\frac{642 \times 1000}{2116725}$	0,3
Львівська область	$\frac{642 \times 1000}{2116725}$	4,87
Миколаївська область	$\frac{11327 \times 1000}{1107679}$	10,22
Одеська область	$\frac{21707 \times 1000}{2357047}$	9,2

¹⁹ Семенюк, Л. (2023). Розвиток туристичної галузі в Кіровоградській області: стереотипи і реальність. *Економіка та суспільство*, (52). URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-33>

Продовження таблиці 3

Полтавська область	$\frac{3393 \times 1000}{1363691}$	2,49
Рівненська область	$\frac{619 \times 1000}{1147396}$	0,5
Сумська область	$\frac{1300 \times 1000}{1051260}$	1,2
Тернопільська область	$\frac{1269 \times 1000}{1027311}$	1,24
Харківська область	$\frac{6698 \times 1000}{2618198}$	2,56
Херсонська область	$\frac{12582 \times 1000}{1015275}$	12,34
Хмельницька область	$\frac{2078 \times 1000}{1240624}$	1,67
Черкаська область	$\frac{3076 \times 1000}{1174637}$	2,62
Чернівецька область	$\frac{1135 \times 1000}{893501}$	1,52
Чернігівська область	$\frac{1391 \times 1000}{968159}$	1,44
м. Київ	$\frac{19877 \times 1000}{2920873}$	6,81

8) Пандемія COVID-19 у 2020 році завдала нищівного удару по готельній індустрії України. Близько третини українських готелів були змушені закритися, а ті, що залишились, суттєво обмежили свою діяльність. Фінансові втрати діючих закладів сягнули 60–90% від звичайного прибутку. Особливо постраждали п'ятизіркові готелі, чії збитки, за інформацією від Андрія Лупашка з Ribas Hotels Group, становили від 3 до 8 мільйонів гривень. Найскладніша ситуація склалася у готелях, орієнтованих на бізнес-подорожі, та закладах у малих містах і обласних центрах з обмеженим діловим рухом. Винятком стали заміські готелі та котеджі, які користувалися попитом серед заможних відвідувачів під час карантину.

9) 2022 рік приніс нові випробування – повномасштабне вторгнення та окупація південно-східних територій значно вплинули на готельну індустрію країни.

Незважаючи на значний потенціал для розвитку готельного бізнесу, Україна не повністю використовує свої переваги. Зокрема, недостатньо враховується вигідне географічне розташування країни на перетині міжнародних шляхів та природні умови. Розвиток галузі також

стримується через недосконалу інфраструктуру послуг, незадовільний стан доріг та недостатньо розвинену мережу закладів харчування.

Іноземні туристи відзначають значний потенціал України як європейського туристичного напрямку, підкреслюючи привабливість її клімату та багату культурно-історичну спадщину. Проте політична нестабільність та анексія Криму призвели до суттєвого зменшення туристичного потоку. Це негативно вплинуло не лише на готельний бізнес, але й на пов'язані галузі – транспорт, торгівлю та інші сфери послуг. Для відродження готельної індустрії першочерговим завданням є створення сприятливого бізнес-середовища, яке стимулюватиме розвиток галузі.

Для вирішення даних проблем варто запровадити певну систему заходів.

По-перше, підготувати організаційно-економічні заходи стимулювання розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, включаючи залучення іноземних спеціалістів та фахівців до навчального процесу, розвиток «дефіцитних» спеціальностей на готельному ринку.

По-друге, розробити стратегію виходу українського туризму на міжнародний ринок, яка б обов'язково передбачала створення туристичних представництв України за кордоном.

По-третє, з метою виведення з «тіні» необлікованих закладів розміщення (малих та мікро-готелів, апартаментів) створити сприятливі умови для легалізації їх діяльності, сформувати реєстр таких закладів та законодавчо закріпити їх визначення, вимоги до функціонування та необхідних процедур (сертифікація, стандартизація та ін.).

Однією з перспектив є створення готелів та інших типів засобів розміщення на базі колишніх історичних пам'яток. Також перспективним є переформатування застарілих готелів на бізнес-центри.

Ось перефразований текст:

Розвиток готельного господарства значною мірою залежить від створення хостелів у популярних туристичних локаціях. Типова структура хостелу включає різноформатні кімнати: від невеликих на 2–7 місць із власними чи блочними зручностями до просторих “dormitories” на 10–20 відвідувачів із загальними зручностями в коридорі. Базовими вимогами є постійне водопостачання, а постільну білизну часто пропонують за додаткову оплату.

В Україні хостели класифікуються на рівні 1–2-зіркових готелів та регулюються канадськими стандартами. Ці норми передбачають обов'язкову наявність кухонної зони або кафетерію, телефонного зв'язку, інтернет-доступу та можливості розрахунку міжнародними банківськими картками.

Основними клієнтами хостелів є студенти та молодь з обмеженим бюджетом, які подорожують короткотерміново. Їхні пріоритети включають вдале розташування, чистоту, інтернет-зв'язок, наявність пральні та кухні для самостійного приготування їжі. Особливістю хостелів є орієнтація на кількість спальних місць, а не окремих номерів, оскільки розміщення відбувається у спільних приміщеннях. Для подолання економічних наслідків пандемії готельна галузь потребує державної підтримки у вигляді:

– Скасування штрафних санкцій під час карантину та року після нього

– Призупинення нарахування кредитних відсотків

– Сприяння у відтермінуванні банківських виплат

– Зниження ПДВ до 10%

– Впровадження податкових пільг

– Перегляду земельного податку

– Тимчасового скасування ПДВ

– Запровадження безвідсоткового кредитування

Новим трендом туристичної індустрії періоду COVID-19 стали глемпінги – своєрідний симбіоз готельного комфорту та відпочинку на природі. Термін “glamping” походить від поєднання англійських слів “glamou” та “camping”. Такі заклади пропонують розміщення у комфортабельних наметах, обладнаних меблями, санвузлами та часто кондиціонерами. В Україні цей напрямок активно розвивається, вже налічуючи понад 20 локацій, переважно в західних та південних регіонах, а також поблизу столиці. В найближчих перспективах, прийняття нового Законопроекту України «Про туризм», згідно якого буде введено поняття категоризації готелів, що дозволить зменшити корупційні ризики, з'явиться поняття «добровільної категоризації», як у провідних європейських країнах. Крім того, введення нових ДСТУ стандартів для хостелів щодо загальних вимог та класифікації та для сільського туризму, де вказано класифікацію закладів розміщення.

На нерівномірний показник готелезабезпеченості в межах України впливає цілий ряд факторів:

1. Туристична привабливість регіону чи міста. Найбільше готелів зосереджено там, куди приїжджає найбільше туристів – у Києві, Львові, Одесі, курортних містах Криму та Закарпаття.

2. Ділова активність та розвиненість інфраструктури. Більше готелів у регіональних та обласних центрах, містах з великими виставковими, конгресними центрами.

3. Транспортно-географічне розташування. Більшість великих готелів сконцентровано поблизу аеропортів, залізничних вокзалів.

4. Близькість до державного кордону та пунктів перетину кордону. Прикордонні регіони мають більшу готелезабезпеченість (Закарпатська, Львівська області).

5. Сезонність попиту на готелі в курортних зонах. У літній період значно зростає завантаженість готелів на узбережжях Чорного та Азовського морів.

Отже, головну роль відіграють туристично-рекреаційний, економічний та транспортно-географічний фактори. Розроблення стандартів відповідності для готельної індустрії України є важливим завданням для підвищення якості готельних послуг та конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Війна в Україні суттєво вплинула на стан готельного господарства в країні. Основні наслідки для цієї галузі стало різке скорочення туристичних потоків. Через військові дії та небезпеку в'їзний і внутрішній туризм впали до мінімуму. Це призвело до зниження завантаження готелів по всій Україні, закриття готелів у зонах активних бойових дій або тимчасово окупованих територіях. Наприклад, у Маріуполі, значна частина готелів зруйнована або пошкоджена. Відбувається перепрофілювання частини готелів під розміщення біженців, військових тощо. Деякі готельні господарства надають безоплатне житло для переселенців. Низка закладів відчувають складнощі із закупівлею продуктів, оплатою комунальних послуг, нестача персоналу через мобілізацію тощо. Багато готелів на межі закриття, зокрема через втрату інвестицій та відтік іноземних готельних мереж з українського ринку через високі ризики. Війна трагічно позначилася на стані готельної галузі України. Відновлення її потенціалу буде можливе лише після перемоги та завершення активної фази конфлікту.

ВИСНОВКИ

Територіальна організація готельних господарств України має важливе значення для розвитку туристичної галузі та забезпечення економічного зростання країни. Ефективне функціонування готельної інфраструктури сприяє підвищенню туристичної привабливості регіонів, розширенню спектра послуг і забезпеченню комфортного перебування туристів. Розташування готелів значною мірою залежить від природно-географічних, економічних, соціально-демографічних і транспортних факторів. Найбільш концентровані зони готельних господарств знаходяться у великих містах, культурно-історичних центрах, курортних районах і вздовж основних транспортних магістралей. Зокрема, значна кількість готельних закладів зосереджена в таких містах, як Київ, Львів, Одеса, Харків та Дніпро, що пов'язано із

високою діловою активністю, наявністю визначних пам'яток і розвинутою інфраструктурою. Курортні зони, такі як Карпати, Причорномор'я та Приазов'я, вирізняються значною кількістю готельних комплексів, орієнтованих на відпочинок і оздоровлення. У цих регіонах домінують санаторії, пансіонати, бази відпочинку та інші об'єкти рекреаційного призначення. Особливу роль відіграють малі сімейні готелі та гостьові будинки, які забезпечують індивідуальний підхід до клієнтів і підвищують рівень туристичного обслуговування. Особливо слід відзначити вплив міжнародного туризму на розвиток готельного господарства України. Зростання кількості іноземних туристів стимулює відкриття нових готелів міжнародних мереж, які впроваджують сучасні стандарти якості послуг. Такі заклади здебільшого розташовані у великих містах і туристичних центрах, де попит на висококласне обслуговування є найбільшим. Разом з тим, у розвитку територіальної організації готельного господарства України існують певні проблеми. До них належать нерівномірність розміщення готелів, недостатня якість інфраструктури у віддалених регіонах, низький рівень інвестицій та обмеженість пропозиції у сегменті бюджетного житла. Для подолання цих викликів необхідно забезпечити державну підтримку галузі, залучення приватних інвестицій, розвиток транспортної мережі та стимулювання внутрішнього туризму. Особливості розвитку готельного господарства Кіровоградської області зумовлені її географічним положенням, історико-культурною спадщиною та рівнем соціально-економічного розвитку. У регіоні спостерігається недостатній розвиток готельної інфраструктури, що пояснюється низьким рівнем інвестицій та обмеженим туристичним потоком. Водночас потенціал області для розвитку готельного господарства значний, зокрема завдяки природним ресурсам, історичним пам'яткам та перспективам агротуризму. Основними проблемами готельного господарства Кіровоградської області є нерівномірне розміщення готельних об'єктів, недостатній рівень сервісу та брак кваліфікованих кадрів у галузі. Вирішення цих питань потребує активного залучення інвестицій, модернізації існуючої інфраструктури та розробки програм підтримки малого та середнього бізнесу у сфері готельного господарства. Перспективи розвитку готельної галузі в Кіровоградській області включають створення нових туристичних маршрутів, популяризацію місцевих культурних та природних об'єктів, а також впровадження сучасних технологій управління готельним бізнесом. Інтеграція зусиль державного і приватного секторів, розвиток освітніх програм для підготовки фахівців у туристичній сфері та сприяння співпраці з міжнародними організаціями можуть стати ключовими чинниками успіху в цій галузі.

Загалом перспективи розвитку територіальної організації готельного господарства України пов'язані з інтеграцією сучасних технологій, удосконаленням нормативно-правової бази та активізацією міжнародного співробітництва. Урахування потреб різних категорій туристів, підвищення рівня сервісу та впровадження інноваційних рішень сприятимуть формуванню конкурентоспроможної і сталого розвитку готельної галузі.

АНОТАЦІЯ

Зміст даної роботи полягає у дослідженні передумов і рівня розвитку готельного господарства в Україні. Зазначено поширення міжнародних та національних готельних мереж в Україні, особливості територіальної організації. Подано характеристику сучасного стану готельного господарства в Кіровоградській області. Проаналізовано проблеми та перспективи розвитку готельної індустрії, зміни в роботі готелів під час повномасштабного вторгнення та зміни, що пов'язані із COVID-19.

Література

1. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Зарубіна, А., Сіра, Е., Демчук, Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. (41). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>
3. Зарубіна, А., Онойко, Ю., Щербатюк, Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>
4. Зарубіна А. В. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: суспільно-географічні аспекти : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 242 «Туризм» / наук. керівник Н. В. Маковецька. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 77 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19209>
5. Зарубіна, А. В., Кирпенко, В. М., Коломієць, Н. А., Полтавець, А. І., Щербатюк, Н. І. Перспективи розвитку оздоровчо-рекреаційної та спортивної діяльності в Центральнотуристичному регіоні. *Фізичне виховання та спорт*. 2024. (1), 44-54. URL: <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2024-1-06>
6. Зарубіна А. В., Сільченко Ю.Ю. Перспективи розвитку внутрішнього туризму в Кіровоградській області. *Природа і суспільство: виклики і поступ Матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 80-річчю географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича* (м. Чернівці, 11–13 жовтня 2024 р.). Чернівці :

Чернівець. нац. ун-т, 2024. С. 221–223. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/handle/123456789/5369>

7. Зарубіна А., Сільченко Ю., Семенюк Л. Сучасні тенденції розвитку готельного господарства в Кіровоградській області. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «*Формування сучасних концепцій управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах парадигми сталого розвитку*». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. С. 28–33. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/items/f530dd9d-b42a-497c-a62e-41dd76b4ed33>

8. Семенюк, Л. Розвиток туристичної галузі в Кіровоградській області: стереотипи і реальність. *Економіка та суспільство*. 2023. (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-33>

Information about the author:

Zarubina Antonina Volodymyrivna,

Candidate of Geographical Sciences,

Associate Professor at the Department of Natural Sciences

and Methods of Their Teaching

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

1, Shevchenka str., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine